

Herczeg Miklós

Előzetes tájékoztató
az 1956-os forradalom és szabadságharc mártírjainak temetéséről

A temetés napja: 1989. június 16.

1956. június 16-án végezték ki a Nagy Imre-per még életben levő vádlottait: Nagy Imre miniszterelnököt, Maléter Pál honvédelmi minisztert és Gimes Miklós újságíró. (A per másik két vádlottja már korábban a terror áldozataként esett. Losonczy Géza államminiszter börtönében hunyt el tisztázatlan körülmények között, Szilágyi Józsefet, Nagy Imre titkárát pedig hajthatatlan magatartása miatt, leválasztva az eredeti perről, külön perben halálra ítélték és kivégezték.)

Június 16-át a Történelmi Igazságtétel Bizottság nemzeti gyásznappá nyilvánítja, amelyen nemcsak öt mártírra, hanem a forradalom és szabadságharc minden mártírjára és hősi halottjára emlékezik: a többszáz kivégzetre, a harcokban elesett sokszázra, lett legyen kommunista vagy nem kommunista, ateista vagy hívő, zsidó vagy keresztény, értelmiségi vagy nem értelmiségi. A mártírok hozzátartozóinak és a Bizottság minden tagjának egyöntetű kívánsága az, hogy a temetés is ennek szellemében történjék: nyugodjék közös nemzeti kegyhelyen minden mártír, aki az emberi méltóság hűni forradalomért életét adta egy eljövendő európaibb magyar naza reményében.

A ravatalozás

helye - egyetértésben a kormánnyal - a Hősök tere, megpedig vagy a Milleniumi Emlékmű előtti tér, vagy a Szépművészeti Múzeum timpanonja alatti terület.

A szorosan vett temetési szertartás

a rákoskeresztúri köztemető 301-es parcellájánál lesz. A 301-es parcella, ahonnan a Nagy Imre-per áldozatait exhumálták, és ahol a többi ötvenhatos mártír is nyugszik, a 300-as mellett van. A két parcella gyakorlatilag egybefügg és együttesen (az igazságügyi kormányzat által is elismerten, telekkönyvileg is átvezetve) Nemzeti Kegyhely, amelynek rendbehozatala, kert- és útépitési munkálatai most folynak. A gyászszertartás napjára a 301-es parcellában - ahol az egyes sírokban nyugvók név szerinti azonosítása a mégiscsak meglevő nyilvántartások alapján megtörtént - 20-30 sír lesz frissen felhantolva a még életben levő és fellelhető hozzátartozók kérésére, akik szintén részt vesznek a szertartásokon.

Budapest és az ország nepe de, kilenc órától kezdve rohanna le kegyeletét a ravatal előtt, és részese lehet a ravatalnál lezajló koszorúzásnak és megemlékezésnek. A temetési szertartáson - helyszöke miatt - a részt vevők számát néhány ezer főre kell korlátozni. Ezért az egyébként nyitott temetőn belül a 301-es parcellához vezető utakat az alternatív szervezetek által kiállított rendezők lezárják. A temetési szertartásra a hozzátartozókon és a diplomáciai testületek tagjain kívül csak belépővel rendelkező személyek juthatnak el. A belépők szertartásáról időben intézkedés történik. Mind a ravatalnál lezajló megemlékezést, mind a temetési szertartást a Magyar Televízió egyenes adásban közvetíti, számos tévétársaság pedig szalagra rögzíti. A két helyszínen elhangzó beszédeket hangszórók közvetítik. A megfelelő minőségű hangosításról a honvédség gondoskodik.

Koszorúzás és megemlékezés a ravatalnál

A ravatalon, amely mellett ötvenhatosok, a TIB, a Pofosz és más szervezetek tagjai adnak állandó díszőrséget, hat koporsó áll majd. A hatodik koporsó jelképezi 56 minden mártírját és hősi halottját. A ravatal mellett félárbócra engedett, közepén lyukas nemzeti zászló. Délelőtt 9 órától a hangszórók nem gyászzenét közvetítenek, hanem megállás nélkül, szüntelenül egymásután a mintegy 750 kivégzett (a névsor még nem végleges) nevet, foglalkozását és életkorát sorolják két színész tolmácsolásában, magnószalagról. 11 óra 30 perctől a különböző társadalmi szervezetek koszorúznak (amely szándékukat a TIB temetési ügyeletén - 351-327 - kell bejelenteni), majd 12 óra harminc perckor, amikor a megszólal minden magyar templom harangja, felzendül a Himnusz, majd öt beszéd hangzik el (egyenként legfeljebb 5 percnyi). A szónokok: Vásárhelyi Miklós a Nagy Imre-per túlélője, Rácz Sándor az egykori Központi Munkástanács elnöke, Mécs Imre volt halálra ítélt, Zimányi Tibor a recski internáltak nevében és Király Béla tábormok, az 56-os nemzetőrség főparancsnoka a külföldön élő magyarok nevében is. Miután a szónoklatok elhangzottak, a ravatalt lebontják. Közben felolvassák a részvétnyilvánító táviratokat. A koporsókat, koszorúkat, valamint a hozzátartozókat fegyvertelen, gyásszalagos honvédek által biztosított útvonalon autók, illetve autóbuszok szállítják a temetőhöz.

A temetési szertartás során - amely egységes keretben tartalmaz polgári és egyházi elemeket úgy, hogy se az ateisták se a különböző felekezetek tagjait ne sértse - Nagy Imrét a 301-es parcellába temetik, ugyanazon sírgödörbe, amelyből exhumálták, vele átellenben, a 300-as parcellába, egymás mellé Gimes Miklóst, Losonczy Gézát, Maléter Pált és Szilágyi Józsefet. Ebben a sorban lesz még egy ötödik sírgödör is, ahová az összes kivégzett mártírt jelkepező koporsó kerül. Az egységes szertartás keretén belül kerül sor azon mártírok földi maradványának, illetve felhantolt sírjának megáldására is, akiknek hozzátartozói ezt kérték, továbbá arra, hogy negy felekezethez, ill. a szabad egyházakhoz tartozó tíz egyházi személy (katolikus, református, evangélikus puspök, főrabbi, negy lelkész és a szabad egyházak két képviselője) ökumenikus imát mond es megáldja a Nemzeti Kegyhelvet. (old. 102. sz.)

A hat gyászkocsi a 300-as parcella határába érkeznek, ahol a koporsókat annyi egő fáklya várja, ahány ötvenhatost kivégeztek. Az egyes koporsókat fáklyavivők kíséretében vállon viszik ahhoz a sírgödörhöz, amelyben elhelyezik. A zenekar közben gyászzindulót játszik. A gyászzinduló elhangzása után a két színész most már előben olvassa a kivégzettek névsorát mintegy idézve a rabszállítmányok előtti névsorolvasásokat. Amikor egy név elhangzik előlép egy fáklyavivő, felemeli a fáklyát és ezt mondja: "Jelen vagyok!" Amennyiben olyan név hangzott el, akihez se felhantolt sír, se külön sírgödör nem tartozik, akkor a fáklyavivő a minden mártírok sírgödöréhez lép, földbe nyomva eloltja a fáklyát és a gödörbe dobja. Ha olyan név hangzik el, amelyikhez felhantolt sírgödör tartozik, akkor a fáklyavivő a hozzátartozókkal és - ha a hozzátartozók kérték - a kívánt felekezet lelkészével együtt a sírhoz megy. A lelkész, a nevet megemlítve, néhány szóval (15-20 másodperc) megáldja a sírt, a hozzátartozók egy-egy szál virágot helyeznek el, a fáklyavivő a kioltott fáklyát a sírra teszi. Ha a hozzátartozók nem kérték lelkészt, akkor helyette egy volt rabtárs mond néhány szót (Pl.: X. Y., te velünk élsz, az önkény, amely ellen harcoltál, halott.)

Amikor a névsor a Nagy Imre-per valamelyik áldozatát említi, akkor ugyanaz játszódik le, mint a felhantolt síroknál, avval a különbséggel, hogy a hozzátartozók által felkért személy max. 3 percnyi, személyes jellegű megemlékezést mond, a virágokat és a kioltott fáklyát pedig a koporsóra teszik. (Maléter Pál

sirjához, felesége kérésére, a két evangélikus pap megy.) A koporsót nem engedjük le a sírgödörbe.

Miután a névsor a végére ért, minden fáklya kihúnyt, a TIB és a Pofosz egy-egy képviselője leteszi egy jövődó emlékmű alapkövét, melynek során Fónay Jenő, volt halálra ítélt rövid (max. 2 perc) beszédet mond.

Az alapkövetést követi a püspökök és lelkészek együttes, ökumenikus szertartása (max. 5 perc), amelynek során felváltva mondanak egy közös könyörgést és megáldják a Nemzeti Kegyhelyet. A hat koporsót ezután eresztik le a Szózat hangjai mellett.

A rend és a nyugalom biztosítása

Már jó előre minden hírközlőszerv arra fog felszólítani mindenkit - a TIB és az ellenzéki szervezetek külön felhívásban - hogy a gyász napja nem a hangos, jelzavas tüntetések napja, hanem a teljes csendé, a megrendült és megrendítő nemességé. Ezen a napon csak a harangok szóljanak! A nyugalom megteremtése szempontjából különleges jelentősége volna az egyházak közös körlevelének, amelyben, megemlékezve 1956 mártírjairól, illő, a kegyeletet nem sértő magatartásra szólítanak fel híveiket, felhívva egyszersmind figyelmüket az esti egyházi szertartásra is.

A Hősök tere és környékén az alternatív szervezetek kétezer főből álló rendezőbizottsága tartja fenn a rendet. A kordonok és az útvonalak őrzését fegyvertelen honvédek is segítik. A rendezők a rendőrség által biztosított frekvenciaközvetítéssel, rádiótelefonon érintkeznek központjukkal és egymással.

A temetőben június 16-án és a következő három napon más temetés nem lesz. A temetés napján - az igazságügyi kormányzattal való megegyezés szerint - a temetőben a rendet kizárólag a TIB megbízásából működő, többszáz fős rendezőbizottság fogja fenntartani. A két helyszínen tájékoztató és sajtószolgálat lesz a rendőrséggel, az Országos mentőszolgálat pedig készenléti ügyeletet tart. A temetési ügyelet telefonszámán - 351-327 - május 22-étől lehet érdeklődni a temetés felől minden munkanapon 9 órától 17 óráig.

Budapest, 1989. május 22.

Hegedűs László
a TIB megbízottja

Bp. XII. Moha u. 8908/3 hrsz. 1121